

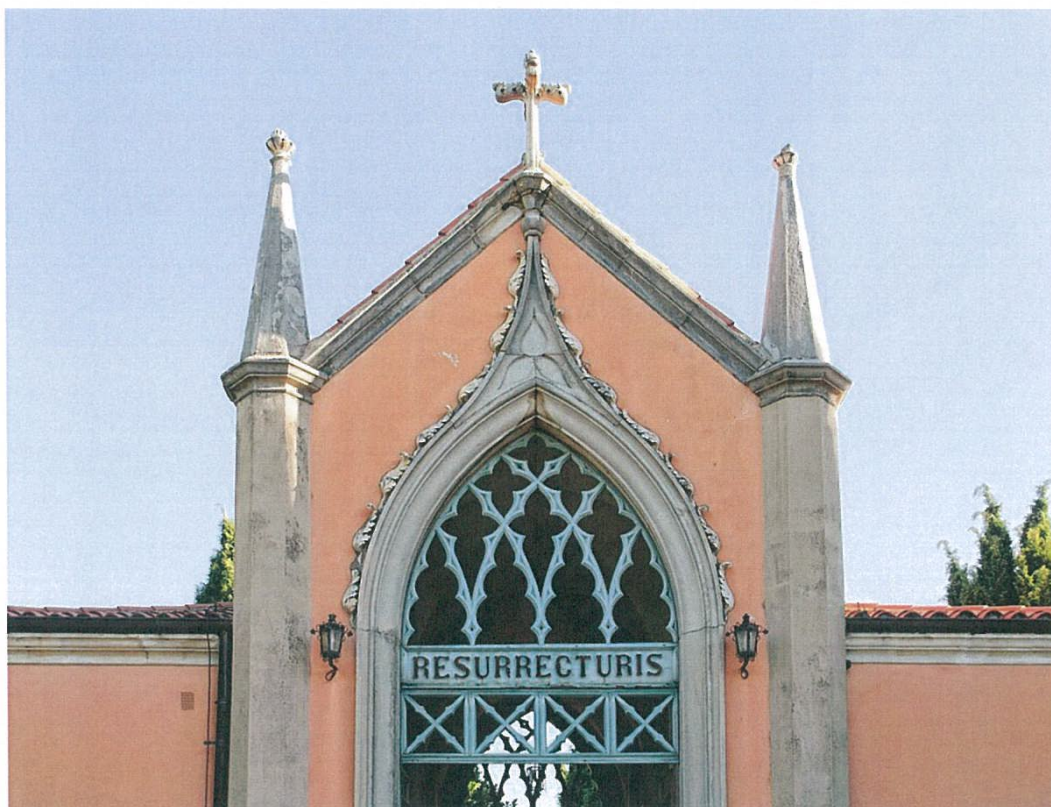
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Istituto per la tutela dei beni culturali della Slovenia

Območna enota Piran
Unità territoriale di Pirano

**ELABORAT PREDLOGA ZA RAZGLASITEV PIRANSKEGA POKOPALIŠČA ZA
KULTURNI SPOMENIK LOKALNEGA POMENA**

PIRAN – Pokopališče (EŠD 27784)

Piran, september 2017

ELABORAT PREDLOGA ZA RAZGLASITEV PIRANSKEGA POKOPALIŠČA ZA KULTURNI SPOMENIK LOKALNEGA POMENA

Elaborat obsega:

- identifikacijo spomenika;
- opis lastnosti, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik;
- varstveni režim spomenika;
- smernice za razvoj;

priloge:

- fotodokumentacija;

grafične priloge:

- meje območja spomenika so vrisane na katastrskem načrtu Občine Piran
- tloris z označenimi varstvenimi režimi za posamezne zaščitene grobne parcele in grobnice

Identifikacija spomenika:

EŠD:	27784
Ime enote:	Piran - Pokopališče
Zvrst:	Spominski objekti in kraji
Občina:	Piran
Naselje:	Piran
Ulica:	Arze
Hišna št.:	b. št.
Lokacija:	parc. št. 12 (del), 13, 14, 15, 51/2 (del), vse k.o. Piran

IV. OPIS ENOTE

Piransko pokopališče leži na vrhu hriba, izven obzidja sv. Nikolaja, levo ob cesti, ki pelje proti Fiesi. Nekateri starejši arhivski podatki nakazujejo možnost, da se je piranska občinska skupščina že leta 1765, torej še za časa vladavine Beneške republike, zavzemala za preselitev izven mestnega obzidja (*extra muros*) starega pokopališča, takrat lociranega na prostoru današnjega Pastoralno kulturnega centra *Georgios* pri cerkvi sv. Jurija. Taka prizadevanja so torej potekala nekaj desetletij pred napoleonovim ediktom (1804), ki je prepovedal pokopavanja znotraj mestnih obzidij, vendar je do konkretnih priprav prišlo šele v prvem desetletju 19. stoletja. Novo piransko pokopališče na sedanji lokaciji, ki je bilo dokončano leta 1812 po projektu lokalnega gradbenika Pietra Gregorettija, so v začetku šestdesetih let 19. stol. razširili. Tedaj sta bili po načrtih arhitekta Giuseppa Mosa zgrajeni pokopališka cerkev sv. Mohorja in Fortunata in vhodni objekt z dvema mrliškima vežicama in stanovanjem za čuvaja. Novo pokopališče je 1862 posvetil tržaško-koprski škof Jernej Legat. Za shranjevanje kosti iz prekopenih grobov je bila leta 1939 zgrajena kostnica (*»Ossario di Pirano«*). Iz knjige *»Registro dell'ossario«* je razvidno, da so jo uporabljali do leta 1963.

V svoji prvotni razsežnosti varovani del pokopališča sodi med nastarejša mestna pokopališča na Obali. Je podolgovate pravokotne oblike, orientirane v smeri sever-jug, historicistično križne zasnove v slogu italijanskih pokopališč (podobno kot Koprsko in Izolsko), ograjen s kamnitim zidom, ki obdaja območje, v katerem je razporejeno 6 grobnih polj. Dostop na najstarejši del pokopališča omogočata dva starejša stranska prehoda, ki sta umeščena v nizkem obodnem vzhodnem zidu: do severnejšega vhoda vodi stopnišče s podestom, ki ga zaključujejo kovinska vrata. Zaradi ohranjanja in varovanja ter presentacije starejših nagrobnih spomenikov iz opuščenih oziroma na novo dodeljenih grobnih parcel, v območje spomenika je vključen tudi del parc.št. 51/2 ob severovzhodnem delu pokopališča, kjer je načrtovana ureditev lapidarija.

Glavni dostop v pokopališče omogoča pritlični neogotski vhodni objekt, ki ima danes eno samo mrliško vežico ter pomožne prostore na levi in desni strani. Sredi pokopališča je prav tako centralna neogotska cerkev sv. Mohorja in Fortunata, osmerokotnega tlorisa s streho iz osmih strešin. Do osrednjega dvignjenega platoja, na katerem stoji cerkev, so urejeni dostopi z vseh štirih strani s stopnišči s širokimi kamnitimi stopnicami. Na zunanjih stenah cerkve so vzdani nagrobni spomeniki, ki pripadajo spodaj ležečim grobnicam. V tem najstarejšem delu pokopališča, posebno ob obodnem zidu ter vzdolž prečnih poti med posameznimi grobnimi polji, se vrstijo grobovi najstarejših piranskih družin, uglednih in zaslužnih Pirančanov skupaj z elementi, ki dokazujejo avtohtonost italijanske narodnosti na narodnostno mešanem območju, grobovi padlih v NOB, grobovi padlih v drugih vojnah in pripadnikov drugih vojsk. Od vhodnega objekta do pokopališke cerkve vodi osrednja pot, ki se za njo nadaljuje do kostnice, oziroma do nižje ležečega VI grobnega polja. Na tem mestu, na stičišču osrednje in stranskih poti sta stopnišči, ki vodita eno v polje VI in drugo v polje V.

Desno od pokopališke kapele je pot, ki loči polje II od IV, ki je polkrožno zaključeno. V nadaljevanju vodi pot do starega stranskega dostopa, kjer je stopnišče s kovanimi vrati. Enaka simetrična zasnova je na levi strani, kjer sta polja I in III, s tem, da se priključi na stransko pot ob grobovih obodnega zidu, kjer se nahaja stopnišče, ki pelje do terasasto oblikovanega polja V, ki se prilagaja dvigajočemu se terenu. V tem polju izstopa visoka, monumentalna, konec tridesetih letih 20. stol. zgrajena neogotska grobnica - kapela de Castro, najstarejše dokumentirane piranske patricijske družine (v virih omenjene že v IX. stol.).

Med žal že redkimi ohranjenimi starejšimi grobovi izstopajo grobnice najstarejših piranskih plemiških in meščanskih družin, kot so med drugimi: Apollonio, Bartole, Benedetti, Bonifacio, Bubba, Corsi, de Pretho, Fonda, Fragiaco, Maraspin, Petronio, Pettener, Pitacco, Ravalico, Rota, Ruzzier, Tamaro, Viezzoli, Venier, Zamarin, Zangrando, Zarotti, itd.

Z umetnostno-zgodovinskega vidika, lahko razen naštetih grobnic omenimo še spomenike v obliki obeliska. Teh je kar 15, vendar so žal novi najemniki grobnih parcel nekaterim spremenili avtentično podobo. Največji in najbolj ohranjen med njimi je tisti, ki krasi grobnico arhitekta Lorenza Furiana iz leta 1861. Večinoma klasicistično oblikovani najstarejši nagrobni spomeniki so izdelani iz lokalnega kamna. Pri pokopališki plastiki velja omeniti tri žalujoče ženske figure (grobnici družine Cicogna in Ravalico ter (poškodovana) nekdanja grobnica Fragiaco, bronasto glavo na spomeniku Zacchi ter bronasto doprsje na grobnici Zarotti. Vsa ta dela so žal brez signature. Podpisana in datirana z letnico 1903 je velika kamnita skulptura križanega na grobnici Chierogo, delo tržaškega kiparja Achilleja Tamburlinija.

Signirana je tudi bronasta glava na grobnici Silvia Tamara (ok. leta 1939). Avtor je miljski kipar Ugo Carà, kateremu je rodni kraj postavil muzej v središču mesta.

Na robu, oziroma delno vkopana pod platojem grobnega polja V se nahaja kostnica: v tem velikem pravokotnem objektu, ki je edinstven v obalnem prostoru, so shranjeni, danes že močno poškodovani leseni zabojčki, v katerih so kosti pokojnikov opuščenih grobov (med leti 1939 in 1963). Mnogi so še opremljeni s fotografijami in podatki umrlih oseb.

Podobno kot je skoraj brez izjeme v vseh istrskih pokopališčih je tudi za piransko razpoznavni znak visoka piramidasta vedno zelena cipresa (*Cupressus sempervirens*), ki krasi aleje. Zaradi svojih vizualnih značilnosti dominira v prostoru in predstavlja visoko vrednost s krajinsko oblikovnega vidika še posebno, ker gre za sistematično postavljeno večje število dreves, kot sestavni element celostne ureditve.

V. VREDNOTE, KI UTEMELJUJEJO RAZGLASITEV ZA KULTURNI SPOMENIK

- Varovano vrednoto predstavlja družbeni in kulturni pomen pokopališča skozi zgodovino.
- Pokopališče ima vrednote zaradi svoje avtentične historične podobe v širši okolici oziroma v prostoru, prav tako predstavlja varovana vrednota urbanistično razmerje v odnosu do naselbine, ki se je postopoma razvijala od svoje najstarejše zasnove na rtu polotoka vse do pobočja in vrha Mogorona.
- Prostorska zasnova in tlorisna kompozicija pokopališča sta varovani vrednoti, kateri dopolnjujeta še ohranjeni tlorisni in višinski gabarit celote z vsemi po višini različnimi deli pokopališča.
- Vhodni objekt, cerkev sv. Mohorja in Fortunata in grobnica - kapela družine de Castro so temeljne arhitekturne sestavine kot varovane vrednote pokopališča, ki jih posebej zaznamuje enotnost oblikovanja arhitekture v neogotskem slogu, ki poudarja enotnost oblikovanja pokopališča kot celote.
- Delno v zemljo vzdignjena kostnica je prav tako varovana vrednota kot sama stavba, posebej poudarjen je njen simbolni pomen.
- Med varovane vrednote pokopališkega kompleksa sodijo tudi ostali elementi oblikovanja prostora, kot so: simetrična in osna zasnova ter razpored grobov v določenih poljih, ki omogočajo dostope do grobov v sistemu komunikacij in povezav med posameznimi polji (vhodi, prehodi, povezave, stopnice).
- Obodni zid grajen iz sivega lokalnega kamna in ometan predstavlja varovano vrednoto pokopališkega kompleksa vključno z vsemi njegovimi elementi kot so kovinska vrata in ograja pred vhodnim objektom ter kovana vrata stranskega vhoda.
- Prostor ob SV robu starejšega dela pokopališča (del parc. št. 51/2 k.o. Piran), namenjen izključno hranjenju kamnitih in kovinskih delov iz starejših grobnih parcel, ki so zamenjale najemnika (stebrički, nagrobne plošče, ograje...) ter vsi nagrobni spomeniki iz že pred leti opuščenih grobnih parcel, ki so bile oddane novim najemnikom in so te spomenike odstranili, je varovana vrednota pokopališča.
- Prav tako so varovane vrednote pokopališča posamezni grobovi, grobnice in nagrobni spomeniki kot tudi nagrobne plošče, ki so starejše od 50 let in vsi tisti elementi, ki dokazujejo avtohtonost italijanske narodnosti na narodnostno mešanem območju.
- Med varovane vrednote pokopališkega kompleksa sodi tudi vrtno arhitekturna zasaditev s cipresami.

VI. VAROVANE SESTAVINE SPOMENIKA

- vhodni objekt z mrliško vežico in pomožnimi prostori;
- cerkev sv. Mohorja in Fortunata;
- grobnica - kapela družine de Castro;
- grobnice in nagrobni spomeniki (stari 50 let in več);
- kostnica;
- obodni zid pokopališča z vsemi kovinskimi vrati, z vhodnim stopniščem in ograjo ter vsi prehodi in vsa stopnišča;
- prostor za lapidarij, kjer so ohranjeni različni sestavni elementi opuščenih starejših grobov

Podoba pokopališča v širši okolici, njegov simbolni pomen, urbanistično razmerje do naselbine, prostorska zasnova in tlorisna kompozicija ter tlorisni in višinski gabariti celote in posameznih delov, kot so grobna polja, stavbni in drugi okrasni elementi arhitekture, vse stare komunikacije (vhodi, prehodi, povezave, stopnice) ter obodni zid z vhodnim objektom/mrliško vežico in pomožnimi prostori, pokopališko cerkvijo, kostnico in vsa stopnišča in kovinska vrata na SV delu so varovane vrednote spomenika.

Prostor ob SV robu starejšega dela pokopališča (del parc. št. 51/2 k.o. Piran), kjer je bil konec prvega desetletja 21. stol. zgrajen nadstrešek za varno čuvanje kamnitih in kovinskih delov iz starejših grobnih parcel, ki so zamenjale najemnika (stebrički, nagrobne plošče, ograje...) ter vsi nagrobni spomeniki iz

že pred leti opuščenih grobnih parcel, ki so bile oddane novim najemnikom, ki so te spomenike odstranili, so sestavine pokopališča, ki predstavljajo varovane vrednote. Elementi starejših kamnitih nagrobnikov, plošč in litoželeznih križev v lapidariju, kjer so hranjeni na sekundarni lokaciji zato, ker imajo pomen varovanih vrednot v kompleksu pokopališča, vendar je dopustna tudi premaknitev na drugo primerno mesto v starem delu pokopališča v skladu s strokovno presojo pristojnega Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Piran (v nadaljevanju ZVKDS, OE Piran).

Varovano vrednoto predstavlja zunanjščina vhodnega objekta/mrliške vežice v starem delu pokopališča in notranjščina mrliške vežice ter vhodna veža vključno z lestencem.

Cerkev sv. Mohorja in Fortunata ima varovane vrednote zunanjščine, kot sta streha in fasada, skupaj s stavbnim pohištvo, z vsemi arhitekturnimi in dekorativnimi elementi neogotskega stilnega obdobja ter v notranjščini, kjer gre za oblikovanje ostenja in kupolastega stropa z barvno in dekorativno obdelavo ter neogotskimi arhitekturnimi elementi v notranjosti, vključno s cerkveno opremo: oltarjem, sliko in klopmi.

Varovane vrednote pokopališča so tudi grobnice in nagrobni spomeniki vidnih in znanih osebnosti, starejši od 50 let, ki jih opredeljujejo zgodovinske, memorialne ali umetnostnozgodovinske vrednote vključno z elementi, ki dokazujejo avtohtonost italijanske narodnosti na narodnostno mešanem območju.

IX. OPIS VARSTVENEGA REŽIMA SPOMENIKA

Za spomenik velja splošni varstveni režim, ki določa:

- Ohraniti in vzdrževati je potrebno podobo pokopališča v širši okolici, njegov simbolni pomen, urbanistično razmerje do naselbine, prostorsko zasnovo in tlorisno kompozicijo, tlake, tlorisne in višinske gabarite celote in posameznih delov ter grobnih polj, stavbne in druge okrasne elemente arhitekture, vse stare komunikacije (vhodi, prehodi, povezave, stopnice) ter obodni zid z vhodnim objektom/mrliško vežico in pomožnimi prostori, pokopališko cerkev, kostnico ter vsa stopnišča in kovinska vrata na SV delu.
- Ohraniti je treba arhitekturno krajinsko kompozicijo pokopališča, vključno z značilnim parkovnim zelenjem.
- Ohraniti je treba namenski prostor ob SV robu starejšega dela pokopališča (del parc. št. 51/2 k.o. Piran) za lapidarij, kjer je bil konec prvega desetletja 21. stol. zgrajen nadstrešek za varno čuvanje kamnitih in kovinskih delov iz starejših grobnih parcel, ki so zamenjale najemnika (stebrički, nagrobne plošče, ograje...) ter vsi nagrobni spomeniki iz že pred leti opuščenih grobnih parcel, ki so bile oddane novim najemnikom, ki so te spomenike odstranili.
- Potrebno je strokovno vzdrževanje in obnavljanje po načelu ohranjanja oblike, lege, materiala, strukture in barvne podobe vseh neokrnjenih prvin arhitekture vhodnega objekta/mrliške vežice, pokopališke cerkve in kostnice, kar pomeni sanacijo vseh ogroženih in propadajočih elementov oziroma rekonstrukcijo le-teh in strokovno prenovo z obstoječo namembnostjo.
- Potrebno je strokovno vzdrževanje varovanih nagrobnih spomenikov in pokopališkega zidu.
- Omogočanje strokovne premestitve zaščitene elementov oz. starejših kamnitih nagrobnikov, plošč in litoželeznih križev v lapidarij ali na drugo primerno mesto v starem delu pokopališča v skladu s strokovno presojo ZVKDS.
- Zunanjščina vhodnega objekta/mrliške vežice v starem delu pokopališča se ohrani v originalni podobi in originalnih gabaritih. Možne so funkcionalne spremembe notranjih prostorov.
- Novogradnje za potrebe samega pokopališča so možne ob zunanji (vzhodni) strani obodnega zidu starega dela, na način, da se ne uniči samega obodnega zidu.
- Zaradi varovanja pojavnosti pokopališča v prostoru lahko višina slemena novih objektov sega le do kapi obstoječe vhodne vežice.
- Ureditev mora zaradi celovitosti vsebine čim bolj upoštevati načelo simetrije oz. uravnoveženosti oblikovanja. Oblikovanje arhitekture mora biti umeščena v prostor čim bolj nevsiljivo zaradi varovanja dominantnosti starega pokopališča.
- Grobnice in nagrobni spomeniki, starejši od 50 let, se glede na zgodovinske, memorialne ali umetnostnozgodovinske vrednote vključno z elementi, ki dokazujejo avtohtonost italijanske narodnosti na narodnostno mešanem območju ter pomembnost v smislu ohranjanja temeljne zgodovinske tlorisne zasnove varujejo po posebnih varstvenih režimih točno opredeljenih za

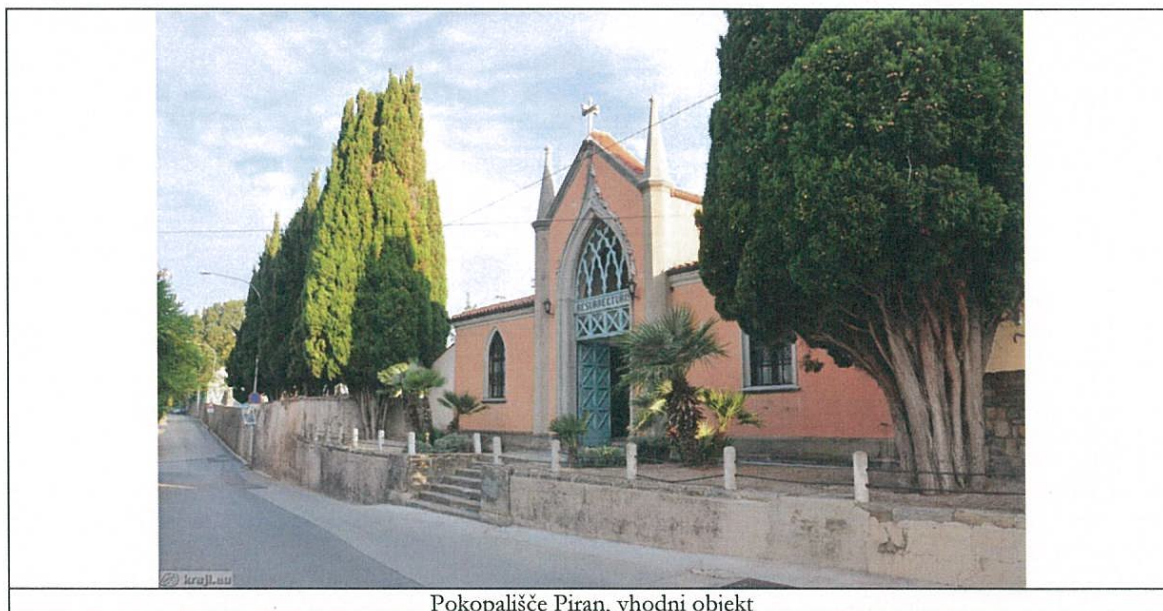

vsako posamezno grobno parcelo v upravljavskem načrtu in pokopališkem redu, ki veljajo ne glede na to, ali so grobni prostori trenutno v najemu ali brez najemnika.

- Posebni režim za grobnice in spomenike vidnih in znanih osebnosti, ki so mlajši od 50 let, določa Občina Piran.
- Odpiranje grobov in grobnic predhodnih lastnikov, ki jih ni več, mora potekati ob prisotnosti arheologa-konservatorja ZVKDS.
- Za vsak poseg in vzdrževanje si mora lastnik, upravljavec in najemnik pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje ZVKDS, OE Piran.

Posebni varstveni režim za celoto:

- ohraniti je potrebno avtentično podobo pokopališča;
- ohraniti je treba prostorsko zasnovo in tlorisno kompozicijo, vključno s sestavinami in komunikacijami (vhodi, prehodi, povezave, stopnice);
- na ploščadi pred vhodnim objektom in okoli pokopališke cerkve ni dovoljeno posaditi zelenja večjih dimenzij (vključno s cipresami), ker bi zakrivalo njihovo arhitekturo in veduto pokopališča;
- ohraniti je treba simbolni pomen pokopališča;
- ohraniti je treba tlorisne in višinske gabarite celote in posameznih delov ter grobnih polj;
- nove stavbe za potrebe pokopališča je možno postaviti ob zunanji vzhodni strani obodnega zidu starega dela, s tem da se ga ne uniči;
- oblikovanje nove stavbe zaradi dominantnega pomena pokopališča v prostoru ne sme preglasiti arhitekture pokopališča;
- pri umestitvi novih grobov znotraj varovanega območja so dovoljeni posegi, ki upoštevajo avtentičnost v materialih (bel istrski kamen, beton, terrazzo) in obdelavi kot je tudi treba upoštevati značilno tipologijo grobov piranskega pokopališča;
- vrtnoarhitekturno ureditev pokopališča je treba ohraniti v konceptu historične zasaditve;
- dostop javnosti je mogoč v meri, ki ne ogroža spomeniških lastnosti in varovanja spomenika in njegovih posameznih sestavin in ne ogroža obstoječe namembnosti.

Pokopališče Piran, vhodni objekt

Posebni varstveni režim za stavbe (vhodni objekt/mrliška vežica, pokopališka cerkev sv. Mohorja in Fortunata, kostnica) stavbne in druge okrasne elemente arhitekture, vse stare komunikacije ter obodni zid z vhodnim, območje lapidarija z ohranjenimi starimi nagrobnimi ploščami in spomeniki ter stopnišče in kovinsko ograjo na SV delu:

- ohraniti je treba tlorisni in višinski gabarit;
- ohraniti gradivo (gradbeni material) in konstrukcijsko zasnovo;

- ohraniti oblikovanost zunanjsčine (členitev objektov in fasad, obliko in naklon strešin, kritino, barve fasad, fasadne detajle, ..);
- ohraniti oblikovanje ostenja notranjsčine cerkve, vhodne veže, vhodnega objekta/mrliške vežice in kostnice;
- stare nagrobne plošče, spomenike in druge elemente na območju lapidarija je treba ohraniti in prezentirati.

Pokopališka cerkev sv. Mohorja in Fortunata

Kapela družine de Castro

Kostnica

Posebni varstveni režim za grobove in nagrobne spomenike:

I. Varstveni režim, ki ga je potrebno upoštevati za:

- grobnice in nagrobne spomenike posebne umetnostnozgodovinske vrednosti, ki so obenem tudi najstarejša tovrstna obeležja na piranskem pokopališču;
- grobnice in nagrobne spomenike starih piranskih družin, grobove vidnih osebnosti, ki so pripomogle razvoju mesta skozi stoletja na družbenem, kulturnem, političnem, duhovnem ali šolskem področju;
- spomenike, grobišča in grobove padlih v NOB, v drugih vojnah in pripadnikov drugih vojskah;

Režim varovanja:

- nagrobni spomeniki in plošče, vključno s starejšimi grobnimi elementi, ki imajo varovane vrednote (kamniti stebrički, starejše slike, kovinske ograje in verige) se varujejo v celoti, neokrnjenosti in izvirnosti;
- cilj vsakega posega mora biti ohranitev in prezentacija spomenika.

Tako grobnico ali grobno parcelo se lahko odda novemu najemniku s tem, da mora le-ta skrbeti tudi za morebitno sanacijo starega spomenika, ki se mora ohraniti na prvotni lokaciji. Novemu najemniku se dovoli postaviti novo, manjšo napisno ploščo, pred tem pa mora pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje ZVKDS, OE Piran, glede velikosti in lokacije postavitve nove table.

II. Varstveni režim, ki ga je potrebno upoštevati za:

- starejše nagrobne spomenike in plošče, ki dokazujejo avtohtonost italijanske narodnosti na narodnostno mešanem območju;
- grobnice in grobne parcele, ki so pomembne v smislu ohranjanja temeljne zgodovinske tlorisne zasnove ali izpričujejo tipološki razvoj nagrobnikov in grobnih polj.

Režim varovanja:

- nagrobni spomeniki in plošče, vključno s starejšimi grobnimi elementi, ki imajo varovane vrednote (kamniti stebrički, starejše slike, kovinske ograje in verige), se varujejo v celoti, neokrnjenosti in izvirnosti;
- cilj vsakega posega mora biti ohranitev in prezentacija spomenika.

Tako grobnico ali grobno parcelo se lahko odda novemu najemniku s tem, da mora le-ta skrbeti tudi za morebitno sanacijo starega spomenika ali plošče, ki mora biti ohranjen na prvotni lokaciji, vključno s starejšimi grobnimi elementi, ki imajo varovane vrednote (kamniti stebrički, starejše slike, kovinske ograje in verige). Nove napisne plošče ni dovoljeno postaviti na stari nagrobni spomenik, temveč le nasloniti na zid ob strani, ali pa na vodoravni zeleni površini tako, da bosta stari spomenik ali plošča vidni v celoti.

Za vsak poseg je treba pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje ZVKDS, OE Piran.

III. Varstveni režim, ki ga je potrebno upoštevati za:

- starejše napisne plošče, brez posebnih umetnostnozgodovinskih vrednot in manjše nagrobne spomenike, ki tipološko izstopajo po oblikovanju ali materialu, ali pa se na obstoječi grobni parceli še nahajajo starejši grobni elementi, ki imajo varovane vrednote (kamniti stebrički, starejše slike, kovinske ograje in verige).

Režim varovanja:

- plošče, nagrobni spomeniki in grobni elementi se varujejo v celoti, neokrnjenosti in izvirnosti;
- cilj vsakega posega mora biti ohranitev in prezentacija spomenika.

Na željo novega najemnika grobne parcele se lahko plošče ali manjši nagrobni spomeniki odstranijo in nepoškodovani prenesejo v za to določen prostor – lapidarij. Elementi z varovanimi vrednotami morajo ostati na obstoječi lokaciji.

Varstveni režimi so označeni z različnimi barvami na grafični prilogi.

Posebni varstveni režim za spomenike hranjene v prostoru namenjenem lapidariju in ob zunanji strani vzhodnega obodnega zida starega dela pokopališča, ki ga je potrebno upoštevati za:

- plošče, nagrobne spomenike in starejše grobne elemente, ki imajo varovane vrednote (kamniti stebrički, starejše slike, kovinske ograje in verige) se varujejo v celoti, neokrnjenosti in izvirnosti;
- cilj vsakega posega mora biti ohranitev in prezentacija spomenika.

Režim varovanja:

- Sanacija, obnova, premestitev ali odstranitev varovanega nagrobnega spomenika, plošče in drugih elementov ni možna brez pridobljenih kulturnovarstvenih pogojev in na njihovi podlagi kulturnovarstvenega soglasja ZVKDS, OE Piran.

Starejši nagrobni spomeniki, ki so danes shranjeni ob robu parc. št. 51/2 k.o. Piran, so predvideni kot umetniško-zgodovinska dopolnitev oziroma kot zgodovinski-umetnostni spomin na stara piranska družinska imena, pogrebne in družbene navade v prejšnjih stoletjih ter lingvistično dediščino.

Posebni varstveni režim za vrtnoarhitekturno ureditev:

- vrtno arhitekturno ureditev na pokopališču je potrebno ohraniti, v slučaju odstranitve pa upoštevati koncept dosedanje zasaditve;
- dovoljena oziroma potrebna je le odstranitev palm ali visokega grmičevja s samega grobnega prostora, če rastlinje zakriva zaščiteni nagrobni spomenik ali je nevarno za obstoj samega spomenika.

Odstranitev osušenih oziroma bolnih cipres je potrebno nadomestiti z novimi zasaditvami cipres, kjer je to možno in smotrno glede na bližino grobnih parcel in kjer ne vpliva na strukturo posamezne grobnice.

V območju spomenika so dovoljeni le posegi in razvojne usmeritve, ki ne ogrožajo spomeniških lastnosti kulturnega in zgodovinskega spomenika. Dovoljeni so strokovni in drugi posegi ter vzdrževalna dela, ki so namenjeni bodisi raziskavam bodisi izboljšavi estetskega in vizualnega stanja spomenika ter njegove javne uporabnosti.

Druge spremembe v prostoru so možne le glede na naravo in vrednost kulturne in zgodovinske dediščine, kot je to opredeljeno v varstvenem režimu. Vsaka trajna sprememba prostora v širšem območju spomenika in njegovi okolici mora biti poprej strokovno verificirana in je zanjo treba pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje ZVKDS, OE Piran. Spomenik se ureja s posebnim načrtom ureditve. Spomenik ima pietetno funkcijo, njegova raba mora zaradi tega ohraniti svojo avtentičnost in simbolno ime.

Smernice za razvoj

- Lastnik mora zagotoviti redna sredstva za vzdrževanje celotnega spomenika lokalnega pomena, še posebej za obnovo zaščitenih elementov ter za namestitev starih, najbolj vrednih nagrobnih plošč in spomenikov iz morebitno zapuščenih grobov na poseben, za ta namen prirejen prostor – lapidarij, ali na drugo primerno mesto znotraj samega starejšega dela pokopališča.
- Za učinkovito zaščito varovanih elementov je potrebno dopolniti občinski odlok o pokopališkem redu in upravljavski načrt ter izpostaviti v sami najemni pogodbi obveznosti najemnika do starega nagrobnega spomenika ali plošče, ki se nahaja na grobni parceli, ki je predmet najemne pogodbe ter varstveni režim, ki velja za posamezno grobno parcelo in ki je sestavni del upravljavskega načrta in pokopališkega reda.
- Vsakih 10 (deset) let je treba stanje pokopališča in varstvene režime pregledati in po potrebi dopolniti oz. popraviti glede na takratno zatečeno stanje znotraj samega spomenika.
- Poleg velikih možnosti, ki jih pokopališče ponuja znanstveno-raziskovalni dejavnosti študentov (umetnostnozgodovinske, zgodovinske, sociološke, etnografske, jezikoslovne ... raziskave) pokopališče moramo približati tudi najmlajšim. Priporoča se vključitev obiska tega spomeniškega objekta v učne programe osnovnih šol. Skozi ogled tega kraja bi lahko učenci dojemali, da pokopališča niso le kraj pokopa umrlih temveč kraj, v katerem bi s pomočjo arhitekture, kipov, grobov in nagrobnih napisov lahko spoznavali zgodovino mesta, njegovih ljudi in njihovih običajev skozi čas. V spomenikih najdemo simbole in besede, ki opisujejo njihova dejanja, družbeni položaj, veroizpoved in odnos do okolice, v kateri so živeli. Otroci bi na ta način lahko spremenili tudi odnos do pokopališča, ki bi ga dojemali kot kulturni spomenik.
- Če želimo zaščititi pokopališče kot skupno kulturno dediščino moramo dvigniti zavest o njegovem pomenu tudi med širšo javnostjo. V ta namen bi lahko pokopališče vključili v turistično

ponudbo Pirana, tako kot je že utečena praksa v drugih mestih Slovenije. Priporočljiva je temeljita ureditev in obnova kostnice, v kateri bi lahko odprli manjši razstavni prostor ali muzej.

- Pokopališča so izjemna dela kulturne dediščine, so pomembni arhitekturni kompleksi, so enkratni "katalogi" kiparskih tokov, so osupljive pripovedi o zgodovini mest in celih narodov, so posebna zrcala okusov in običajev vseh družbenih slojev, ki se spreminjajo s časom in prostorom. Zaradi vsega tega bi morala pokopališča veljati za osrednje elemente kulturne dediščine na področjih likovne umetnosti, zgodovine in antropologije.
- Ker pa ni tako, se je skupina nekaterih evropskih mest in držav leta 2001 organizirala v pionirski projekt oziroma mednarodno mrežo ASCE - Združenje evropsko pomembnih pokopališč (Association of Significant Cemeteries in Europe). Cilji združenja so promocija evropskih pokopališč kot izredno pomembne kulturne dediščine, sodelovanje pri zaščiti, obnovi ter zagotovitvi stalne oskrbe in vzdrževanja pokopališč in krepitev zavesti državljanov Evrope o pomenu kulturno pomembnih pokopališč. Priporočamo, da se tudi piransko pokopališče včlani v to združenje.

VIRI

SI PAK PI 758, Občina Piran, francosko obdobje, t.e. 24 (1811).

SI PAK PI 758, Občina Piran, avstrijsko obdobje, t.e. 70 (1860/61).

LITERATURA

Tibi pomniki minljivega časa. Drobtini o šegah slovesov in pokopališki kulturi na slovenskem etničnem ozemlju, ur. Neva Brun, Marjan Remic, Ljubljana 1997

Priloge:

- seznam in fotografije grobov in grobnih parcel z varstvenimi režimi;

Grafične priloge:

- Meje območja varovanja spomenika so vrisane na katastrskem načrtu Občine Piran M=1:1000
- Tloris z označenimi varstvenimi režimi za posamezne zaščitene grobne parcele M=1:200

Elaborat so pripravili:

dr. Mojca Marjana Kovač, kons. svetnica
Daniela Milotti Bertoni, kons. svetovalka

Vodja območne enote:

Daniela Tomšič, univ. dipl. inž. arh.

Piran, september 2017